

Pracovní list 3 – Jan Palach a jeho „mýtus“

„Objektivní význam Palachova jména jakožto jednoho z bojových symbolů roku 1989 je stejně zřetelný, jako jeho tehdejší význam subjektivní, citový. Leč, uznání obojího významu by nemělo vylučovat možnost tento symbol, jeho kontext a pozadí, analyzovat. [...] To, že se právě Jan Palach mohl proměnit v tak působivý symbol, svědčí o více-než-historickém a více-než-rationálním významu jeho činu a jeho smrti. Jan Palach pro svou a ještě více pro následující generaci naplnil odvěký, transkulturní archetyp „mladého krásného mučedníka“.

[...] České duchovní dějiny se i v tomto bodě napojují na obecné evropské dějiny anticko-křesťanské. Hned na jejich počátku se archetyp mladého mučedníka ztělesňuje v postavě a ikonografii svatého Václava. Husitská reformace ctí své „tři mládence“, popravené v počátcích hnutí. Národní obrození dokonává proměnu samotného Jana Husa v tentýž archetyp, když Husa ikonograficky, na nesčetných obrazech a pomnících, ne sice výrazně omlazuje (to by bylo v přílišném protikladu s jinou jeho archetypální rolí – rolí mudrce), ale alespoň zeštíhluje a podle dobové romantické představy zkrásňuje. Komunisté ve svém rafinovaném překroucení národní a křesťanské tradice vystavili k uctívání vlastního mladistvého mučedníka – Julia Fučíka. I on byl ikonograficky, v „kanonickém“ portrétu Maxe Švabinského, zpodoběn jako mladý a krásný. Podle úvah Ferdinanda Peroutky vybrán z možných mrtvých komunistických adeptů právě proto, že byl mladý a krásný. A jeho kult se v této podobě ujal.“

Martin C. Putna, Archetyp mladého mučedníka. In: Petr Blažek, Patrik Eichler, Jakub Jareš a kol. (eds.): *Jan Palach*. Praha 2008, s. 169-175.

Ukázky a úkoly:

1. ukázka č. 1 – *Jan 69* (Stanislav Milota, 1969)

- Vyjmenujte výrazné formální stylistické prostředky (svícení, úhly kamery, střihové figury atd.), které režisér využívá v kompozici filmu.
- Jak tyto formální postupy přispívají k interpretaci Palachova činu? V jakém světle jej vykresluje a do jakých ho staví souvislostí?

2. ukázky č. 2 – *Ticho* (Milan Peer, 1969), *Les* (Ivan Balad'a, 1969), *Tryzna* (Dušan Trančík, 1969)

Porovnejte styl ukázek s předchozím filmem a popište největší rozdíly.

Oborový seminář – Mediální výchova ■ Film jako zdroj informací ■ 5. 12. 2011, Praha ■ Mgr. Jan Kolář

3. Proč mají podle vás předváděné filmy charakter „lyrických reportáží“? Porovnejte jejich vyznění s obsahem Palachova dopisu, který na místě svého činu zanechal:

„Vzhledem k tomu, že se naše národy octly na okraji beznaděje, rozhodli jsme se vyjádřit svůj protest a probudit lid této země následujícím způsobem: Naše skupina se skládá z dobrovolníků, kteří jsou odhodláni se dát pro naši věc upálit. Já jsem měl tu čest vylosovat si jednotku, a tak jsem získal právo napsat první dopis a nastoupit coby první pochodeň. Naše požadavky jsou: Za první – okamžité zrušení cenzury, za druhé – zákaz rozšiřování Zpráv. Jestliže naše požadavky nebudou splněny do pěti dnů, to je 21. ledna 1969, a nevystoupí-li lid s dostatečnou podporou, to je časově neomezenou stávkou, vzplanou další pochodně. Pochodeň č. 1. P. S.: Vzpomeňte na srpen. V mezinárodní politice se uvolnil prostor pro Československou socialistickou republiku. Využijme jej.“

Petr Blažek, Patrik Eichler, Jakub Jareš a kol. (eds.): *Jan Palach*. Praha 2008, s. 86.

4. Pokud byste chtěli s Palachovým činem seznámit prostřednictvím filmu své vrstevníky, jakou formu byste zvolili? Proč?